

ва намагаються впроваджувати її поряд із традиційними методами продажу. Вона стає більш широкомасштабною та набуває нових вимірів, як у високо розвинутих країнах, так і у нових індустріальних країнах. У зв'язку з цим користується підвищеним попитом консультування продажів в Інтернеті, а особливо допомога у навчанні, налаштуванні та керуванні комерційних сайтів, інтернет-магазинів та платіжних систем. Отже, електронна торгівля поступово стає новим вектором розвитку консалтингу.

4. Експертиза малого і середнього бізнесу (SMB). Ринок малого та середнього бізнесу є одним із швидкозростаючих і орієнтований на прибутковий ринок для різних продуктів і галузей. Суб'єкти малого та середнього бізнесу потребують консультаційної допомоги у різних галузях не менше аніж великі корпорації. З іншого боку багато великих компаній, що намагаються проникнути у простір середнього та малого бізнесу, обмежені в інформації.

Висновки. У сучасному світовому економічному просторі одним із ключових сегментів ринку послуг постає консалтинг. Набуваючи глобального виміру консалтинг залишає суто національний характер притаманний певному географічному регіону.

Консалтинговим послугам властиві специфічні риси, які стають детермінантами попиту і окреслюють (визначають) його актуальність та конкурентоспроможність у сучасному світі.

Основними новітніми тенденціями розвитку консалтингової індустрії стає орієнтація на нові індустріальні країни, та країни, що швидко розвиваються, консалтинг у офшорних зонах та орієнтація на інтелектуальні технології.

Загалом проаналізувавши розвиток сучасного світового глобального консалтингу можна виділити кілька факторів які позитивно впливають на нього:

1. Інноваційна сфера (науково-дослідні проекти в багатьох областях в тому числі біотехнології, нанотехнології) високорозвинутих країн генерує нові доходи консалтингу.
2. Управління інтелектуальними технологіями до якого долучаються все більше консалтингових фірм.
3. Консалтинг в області корпоративної експансії на ринках, що розвиваються.
4. Досвід в реструктуризації заборгованості та фінансових тренінгах, що користується великим попитом.
5. Екологічні сфери консультування, зокрема підвищення енергоефективності.
6. Зосередженість на проектах які спрямовані на зниження витрат та підвищення операційних показників за мінімальний період часу.
7. Нові програми державного регулювання створюють нові великі можливості для консультантів, які працюють у фінансовій сфері (комунікаційні зміни між бізнесом і органами державного управління).
8. Консалтинг у сфері зниження витрат в управлінні трудовими ресурсами.
9. Експерти консалтингу зі злиття і поглинання компаній тощо.

Список використаних джерел

1. Козаченко С.В., Новицький В.Є., Довгий О.С. Консалтинг у сучасній ринковій економіці. – К.: Арістей, 2006. – 380 с.
2. <http://www.management.com.ua/consulting/cons106.html>.
3. <http://www.plunkettresearch.com/Consulting%20market%20research/industry%20and%20business%20data>.
4. http://www.sourceforconsulting.com/market_reports_and_analysis/european_market_report.html.
5. <http://unctadstat.unctad.org>.
6. <http://washingtontechnology.com/portals/top-100.aspx>.

УДК 336.743(477):339.722(045)

РИЧКА М.А.,
Інститут міжнародних відносин НАУ,
ст. викл. кафедри міжнародних економічних
відносин і бізнесу, к.е.н.

СЕРГЕЙЧИК О.М.,
Інститут міжнародних відносин НАУ,
студент

ІНТЕГРАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ВАЛЮТНОГО РИНКУ ДО СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Анотація. У статті висвітлено еволюцію, проблеми та сучасні тенденції розвитку валютного ринку України. Проаналізовано можливі шляхи інтеграції України до світового валютного ринку. Запропоновано заходи щодо розвитку валютного ринку України та покращення дієвості валютної політики держави.

Ключові слова: валютний ринок, валютний курс, конвергенція, ревальвація, інтеграція.

Аннотація. В статті зображена еволюція, проблеми і сучасні тенденції розвитку валютного ринку України. Проаналізовані можливі шляхи інтеграції України в світовий валютний ринок. Предложено заходи по розвитку валютного ринку України та покращенню ефективності валютної політики держави.

Ключевые слова: валютний ринок, валютний курс, конвергенція, ревальвація, інтеграція.

Annotation. The evolution, issues and modern trends of the foreign exchange market of Ukraine are reflected in the article. The possible ways to Ukraine's integration into the world currency market are analyzed. The measures to develop the foreign exchange market of Ukraine and improve the effectiveness of monetary policy of the state are proposed in the article.

Key words: exchange market, exchange rate, convergence, revaluation, integration.

Вступ. Одним із найсуттєвіших елементів міжнародних валютних відносин є світовий валютний ринок. Якщо механізми валютного ринку реалізуються за допомогою інституційно-регульованих структур, то він втрачає стимулювальну функцію, конкурентно-конструктивну місію. Але цей принцип формальності ринкових та інституціональних регуляторів діє й в Україні, й інших країнах перехідної та ринкової економіки. Сучасна структура валютного ринку побудована на взаємній зацікавленості контрагентів, валютному доходу, конструктивній конкуренції, комерційному ризику, системі інституційних регуляторів тощо.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси світового господарства особливо виразно простежуються у фінансовому секторі. Різні сегменти фінансових ринків дедалі більше інтегруються внаслідок використання інноваційних підходів до прийняття рішень із питань фінансового управління. Наслідком глобалізації є лібералізація міжнародних капіталів. Багато країн усувають національні фінансові та торговельні обмеження, надаючи можливість фінансовим структурам, ринкам та інструментам впливати на економіку держави. Найдинамічнішим та консолідуючим сектором міжнародних економічних відносин стали валютні ринки, які на сьогоднішній день за своїми обсягами, кількістю операцій та колом учасників не мають аналогів у світі.

Особливістю останніх десятиріч є зростаюча роль та значення фінансово-кредитної та банківської системи світової економіки в умовах дерегулювання міжнародних та національних валютних ринків, що загострило питання про необхідність розробки механізму регулювання взаємовідносин усіх учасників валютного ринку як на національному, так і на міжнародному рівнях. **Актуальність проблеми** полягає у необхідності наукового обґрунтування напрямів макроекономічної валютної політики як засобу зовнішньоекономічної інтеграції в умовах інтенсифікації процесів участі України у світовому ринку фінансових та інвестиційних ресурсів.

Невирішена частина загальної проблеми. Наукові напрацювання в теорії валютних ринків є досить значимими, проте питання ефективної організації діяльності вітчизняного валютного ринку з урахуванням сучасної стадії розвитку валютно-фінансової сфери та інтеграція України до світового фінансового ринку залишаються недостатньо розробленими, чим і зумовило проблематику даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем діяльності та розвитку валютних ринків привертають увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, що пояснюється розширенням спектру, оновленням і модернізацією валютних операцій. Інтеграційні тенденції, притаманні сучасним економічним відносинам, зумовлюють необхідність врахування закордонного досвіду при дослідженні проблем розвитку валютних ринків. У зв'язку з цим необхідно виділити науково-практичні праці зарубіжних економістів, серед яких: Л. Бальцеревич, Дж.М. Кейнс, Л.Н. Красавіна, Р. МакКінон, Ф.С. Мишкін, І.Я. Носкова, М. Пебро, М. Фрідмен, Г. Хоггарт, В.В. Шмельов та ін. Вітчизняними науковцями є: О.І. Береславська, С.Я. Боринець, А.С. Гальчинський, О.В. Дзюблюк, З.О. Луцишин, А.М. Мороз, Л.П. Петрашко, М.І. Савлук, А.С. Філіпенко та ін.

Метою статті є визначення сучасних проблем, тенденцій та перспектив розвитку валютного ринку України в умовах інтенсивної глобалізації та його інтеграції до світової фінансової системи.

Виклад основного матеріалу. Зовнішні валютні ринки, їх зв'язки з національними й міжнародною валютними системами складають плацдарм, в межах якого функціонує міжнародний бізнес. Участь у зовнішньоекономічних операціях здійснюється в обслуговуванні потреб клієнтів щодо купівлі-продажу іноземних валют, здійснення міжнародних розрахунків та фінансування експортно-імпортних угод. Валютні відносини наділені ознаками хаотичності, проявляючи різноманітність інтересів та мотивацій в своїх діях окремими суб'єктами міжнародних економічних відносин. І в цьому сенсі саме валютний ринок виступає об'єктивним організатором валютних відносин за допомогою сегментування, впорядкування прагнень різних економічних агентів та зворотнього впливу на валютні відносини, які й викликані їх потребою організації.

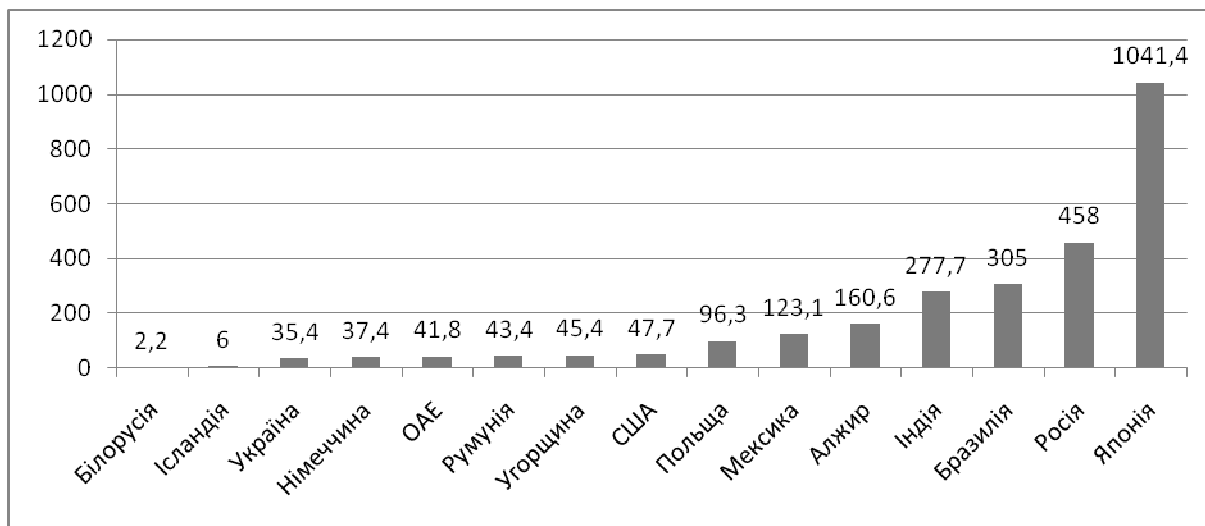
З одного боку, валютний ринок – це особливий інституціональний механізм, в основі якого лежать відносини з купівлі-продажу іноземної валюти між банками, брокерами й іншими фінансовими інститутами. З іншого, валютний ринок – це сукупність певних інститутів та механізмів, які у своїй взаємодії забезпечують можливість здійснювати валютні операції із врахуванням поточної ринкової ситуації. Отже, міжнародний валютний ринок можна розглядати як ланцюг тісно пов'язаних між собою систем кабельних і супутникових комунікацій регіональних валютних ринків, між якими існує обіг коштів у залежності від поточної інформації і прогнозів маркет-мейкерів щодо можливого положення окремих валют.

Надзвичайно важливу роль валютні ринки відіграють в економіці перехідного періоду. Інтеграція цих країн у світове господарство спонукає розвиток їх валютних ринків, забезпеченню конвертування національної

грошової одиниці, формуванню офіційних золотовалютних резервів, підтриманню стабільного курсу національної валюти, а також зменшенню дефіциту платіжного балансу. Досягти все це можна завдяки проведенню валютної політики, яка в свою чергу має тісні зв'язки з бюджетною, податковою, грошово-кредитною політикою країни. Поглиблення інтеграційних процесів щодо валютної політики країни має відбуватися з врахуванням не тільки національних інтересів, але й формуватися під впливом регіональних, національних та наднаціональних факторів. При цьому ринкова трансформація економіки передбачає розвиток внутрішнього валютного ринку на засадах поступової лібералізації валютних відносин при одночасній активізації ринкових важелів державного регулювання цього ринку, оскільки останній повинен стати одним із основних каналів регулятивного впливу держави на такий важливий та невід'ємний атрибут відкритої економіки як сфера зовнішньоекономічних відносин [1].

Валютні ринки більшості країн з трансформаційною економікою є незначними за обсягами, неліквідними та неефективними, що у певній мірі пояснюється тим, що вони роблять занадто великий акцент на валютне регулювання. Незмінність валютного курсу перешкоджає динамічному розвитку валютного ринку, тому що його учасники майже не мають стимулів до вивчення тенденцій змін валютного курсу, відкриття валютних позицій або управління ризиками. Крім того, центральний банк, що застосовує режим фіксованого курсу, як правило, сам змушений діяти на ринку, що обмежує міжбанківську активність.

Досліджуючи світовий валютний ринок, необхідно враховувати міжнародні валютні резерви країн. Їх основним призначенням являється скорочення волатильності національної грошової одиниці, що пов'язана з активністю спекуляційних операцій та нерівномірністю зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів. Рівень міжнародних резервів відображає потоки капіталу і зовнішньоекономічний товарообіг за попередні періоди. В 2011 році відмітилися тенденції до зниження міжнародних резервів, які склали 33,54 млрд дол. США, відрізняючись від 2010 року скороченням на 2,1%. За останні десять років, країни що розвиваються, накопичили значні резерви іноземної валюти. Швидкі темпи нарощування призупинилися у 2010 році, коли інвестори почали покидати ринки з причини кризи в інших країнах. На рисунку 1 відображено міжнародні валютні резерви, де Японія лідирує за даними показниками.

Рис. 1. Міжнародні валютні резерви (млрд. дол. США)

Джерело: [2]

Валютний ринок України, як і валютні ринки більшості країн світу, значною мірою відображає стан економіки країни. Його коротка (за світовими мірками) історія представлена кількома періодами, коли застосовувалися різні підходи до його регулювання. Аналіз процесу становлення вітчизняного валютного ринку засвідчує вагомий внесок Національного Банку України в розбудову збалансованої та самодостатньої фінансової системи країни. Розвиток валютного ринку в Україні впродовж першого десятиріччя незалежності пройшов декілька етапів, які характеризуються наступними досягненнями: 1) 1991-1994 рр. зазначалися впровадженням національної грошової одиниці, появою українського валютного ринку, становленням регулюючих органів та формуванням законодавчої бази функціонування ринку, досягненнями значних темпів девальвації національної валюти з наступною фіксацією її курсу зі створенням подвійного ринку; 2) 1995-1998 рр. зазначилися лібералізацією проведення валютних операцій, стабілізацією інфляційних процесів національної грошової одиниці і як наслідок стабілізацією валютного курсу, значною ревальвацією реального курсу гривні впродовж 1996-1997 років, яка створила підстави для девальвації гривні в 1998р, використанням НБУ ринкових інструментів регулювання валютного ринку. Кінець періоду характеризувався фінансовою кризою та значною девальвацією національної валюти, що висвітлило приховані проблеми та недосконалість механізму функціонування валютного ринку; 3) 1999 р. – по-сьогодні визначається розвитком валютного ринку з впровадженням нових правил його функціонування, які обмежили спекулятивні можливості банків та сприяли стабілізації ситуації на валютному ринку України та лібералізували діяльність рин-

ку, завдяки чому Україна офіційно має плаваючий валютний курс. Також цей етап відмічається позитивними тенденціями розвитку та поступовою ревальвацією національної валюти.

І так пройшовши в своєму розвитку певної неврегульованості операцій на початку 90-х років, так і роки значних фінансових потрясінь та девальвацій середини та кінця 90-х років, в друге десятиріччя свого функціонування банківська система України входить зі стабільною валютою та ефективно функціонуючим валютним ринком. Крім того, у минулому залишилися «чорний» валютний ринок та притаманні йому «паралельні» валютні курси, жорстке адміністрування дозволів на купівлю іноземної валюти та напрямів її використання власниками [3, С.15].

Політика НБУ протягом останніх десяти років була спрямована на прив'язку гривні до долару США. Термін від квітня 2005 р. до березня 2008 р. відзначився обмінним курсом гривні до долару США на міжбанківському ринку незмінним в межах 5,0-5,1 грн. за долар. Таким чином відбувалося поступове укріплення гривні до долару США. Однак залишались обмеженими коливання, НБУ продовжував купувати іноземну валюту, завдяки чому намагалися підсилити гнучкість курсу гривні. Проте світова криза 2008 р. вплинула на розвиток ринку, призвівши до різкого зростання попиту на іноземну валюту з боку населення та підприємств. Таким чином НБУ збалансовував попит та пропозицію на валютному ринку за допомогою великої частини резервів, не дивлячись на обмеження щодо вивезення капіталу з України. Як наслідок маємо зміцнення гривні до долару США з 4,6 грн за дол. США в серпні 2008 р. до понад 8 грн за дол. США в грудні 2008 р. (витрати НБУ у жовтні-грудні 2008 р. склали 10,9 млрд дол. США на підтримку національної грошової одиниці).

За угодами з МВФ щодо другого траншу кредиту стенд-бай у 2009 р. НБУ зобов'язався зняти обмеження на рух капіталу, які були встановлені під час кризи. Зменшення ажіотажу попиту на іноземну валюту та скорочення відтоку капіталу допомогло НБУ проводити політику щодо зменшення коливань гривні. Після тимчасового ослаблення гривні в 2009 р. пропозиція іноземної валюти дорівнювала попиту, а згодом перевищувала попит. З 2010 р. обсяги викупленої НБУ іноземної валюти перебільшували обсяги продажу. Таким чином НБУ покроково повернувся до політики жорстко керованого курсу, де діапазон коливань становив 7,88-7,95 грн. за дол. США [4].

Таким чином, багаторічні зусилля НБУ, спрямовані на розбудову і зміцнення валютного ринку України, дали можливість забезпечити: 1) створення відповідної моделі валютного ринку, розвиток його інфраструктури та механізмів проведення торгів і режимів курсоутворення; 2) поступовий розвиток валютного ринку – диверсифікацію валютної структури та залучення в обіг зростаючих обсягів валютних коштів; 3) накопичення та підтримання на необхідному рівні золотовалютних резервів Національного Банку України для проведення дієвої девізної політики; 4) можливість своєчасного отримання (купівлі) іноземної валюти вітчизняними підприємствами, імпортерами та її продажу експортерами тощо.

Характеризуючи валютні ринки, недостатньо розглядати їх як окремі сукупності банків, компаній, брокерських фірм, які виконують валютні операції на національному, регіональному та міжнародному рівнях. Валютні відносини між країнами формуються та розвиваються у фінансових центрах, де концентруються операції із купівлі-продажу валюти та валютних цінностей на засадах попиту та пропозиції. Суб'єктами валютного ринку України є держава, комерційні банки, Українська міжбанківська валютна біржа тощо. Суб'єктами світового валютного ринку є міжнародні валютно-фінансові та кредитні організації, транснаціональні банки, транснаціональні корпорації та іноземні валютні біржі. Національний валютний ринок інтегрується до регіонального валютного ринку шляхом функціонування міжнародних валютно-фінансових та кредитних організацій, а також комерційних банків в Україні. Розширення зв'язків між національними валютними ринками, встановлення регулярних кореспондентських відносин між банками різних країн, посилення концентрації банківського капіталу у фінансових центрах стали передумовами формування єдиного світового валютного ринку, до якого інтегрується й Україна.

Використовуючи такі інструменти як: конвергенція національних валютних політик, взаємодія з міжнародними валютно-фінансовими та кредитними організаціями, діяльність комерційних банків, співробітництво з міжнародними валютними центрами, Україна отримує змогу інтегруватися до світового валютного ринку. Для оптимізації інтеграційного процесу національної валютної системи в світову необхідно застосувати ревальвацію та стабілізацію валютного курсу гривні. Ревальвація валютного курсу гривні веде до здешевлення критичного імпорту енергоносіїв, що займає головне місце у вітчизняному торговому балансі; здешевлює обслуговування зовнішнього боргу; стимулює оновлення виробничих фондів і здешевлення виробництва експортерів; здешевлює технологічний імпорт машин і обладнання, що повною мірою відповідає стратегії інноваційного розвитку української економіки. Стабільний валютний курс в свою чергу є основою для зниження інфляції [5, С.85].

У контексті проблеми, що розглядається, дуже важливим є вдосконалення немонетарних інструментів грошової стабілізації: 1) збереження політики бездефіцитного і водночас збалансованого бюджету, тому що бездефіцитний бюджет – це не лише основа стабільності гривні, а й головний інструмент зниження боргового навантаження на економіку; 2) подальше відчутне зниження податкового навантаження (податкова складова в структурі витрат, а від так, і у цінній динаміці, надзвичайно висока); 3) створення ефективного антимонопольного конкурентного середовища і насамперед – подолання свавілля природних монополій, які весь час штурно завищують тарифи. У політиці валютного регулювання і контролю необхідно досягти припинення нелегального вивозу капіталу і витіснення іноземної валюти з внутрішньо-економічного обігу шляхом: а) введення обмежень на використання валютних рахунків для платежів і розрахунків між резидентами; б) переходу до оподаткування позитивної курсової різниці з коштами підприємств в іноземній валюті; в) обмеження придбання валюти, крім проведення поточних операцій із іноземними партнерами з оплати імпорту і перерахування прибутку з раніше здійсненими інвестиціями; г) введення обмежень на вивіз і ввіз іноземної наявної валюти за встановленими нормативами для фізичних осіб, а також дозвільного порядку ввозу наявної іноземної валюти банками і його оподаткування.

Характерні риси валютної політики України визначають валютні відносини держави і особливості національного валютного ринку. Структура, рівень розвитку та особливості регулювання валютного ринку України є класичними. Основними ознаками національного валютного ринку є наступні: 1) проведення в Україні валютно-грошових реформ, що свідчить про продовження процесу ринкових перетворень у валютно-фінансовій сфері; 2) національна валюта України є частково конвертованою (Україна підтримує конвертованість гривні за поточними операціями); 3) за термін функціонування валютного ринку було використано декілька підходів до курсоутворення, чим зазначаються механізми валютної політики в стадії становлення валютного курсу на вільних ринкових засадах; 4) перехідним (змішаним) є характер регулювання валютного ринку, де простежується й періоди жорстких валютних обмежень, й періоди масштабної лібералізації валютного ринку; 5) через небезпеку валютних спекулятивних операцій структура українського валютного ринку досить обмежена [6]. Отже, механізм валютного ринку України за своїми ознаками досить відрізняється від валютних ринків розвинутих країн і країн, що розвиваються. Хоча країни з перехідною економікою при проведенні валютної політики використовують такі ж інструменти, що й інші країни світу, враховуючи специфічність валютних ринків перехідного типу, відповідною може бути й реакція валютного курсу на застосування того чи іншого інструменту. Валютно-курсова політика України має ряд недоліків, якими є: по-перше, з чотирьох ключових каналів впливу валютного курсу на споживчі ціни (грошова маса, експортно-імпорتنі ціни, заробітна плата, ліквідність агентів ринку, що тримають валютні цінності для розрахунків) два з них мають незначне функціональне значення. Таким чином, результатом від скорочення валютного ринку стане послаблення впливу на інфляцію через грошову масу, а канал заробітної плати взагалі майже не спрацьовує; по-друге, валютно-курсова політика недосконала відносно регулювання торговельного балансу країни.

У країнах з перехідною та трансформаційною економікою, де національні валюти неповністю конвертовані, зазначається низька ліквідність, обіг обмежується територією держави, органи монетарної політики використовують, як правило, неринкові методи регулювання. Це пов'язано з тим, що неконвертовані валюти дуже вразливі до будь-яких світових та регіональних фінансових криз і їм характерна тенденція до знецінення. Особливо стрімка девальвація валют зазначається в країнах відкритої економіки, які є досить чутливі до руху міжнародних потоків капіталу. Однією з таких країн є Україна, валюта якої на сучасному етапі знецінена, що обумовлено стрімким відтоком іноземного капіталу, зменшенням обсягів валютних надходжень в країну та зміною валютно-курсової політики Національного банку України. Першопричиною є вимога МВФ, за якою введено в Україні політику гнучкого курсоутворення та обмеження втручання НБУ у формування його динаміки за допомогою валютних інтервенцій, тобто введення певної лібералізації валютного ринку в країні. Практична сторона такої лібералізації валютного ринку має різні наслідки для сильних міжнародних валют вони є позитивними (усунення різноманітних бар'єрів відкривають нові сфери її використання, завдяки чому країна-емітент може дозволити собі мати негативне сальдо платіжного балансу, наприклад, США), а для внутрішніх (неконвертованих) валют вони є негативними (її курс стає залежним від надходжень у країну іноземної валюти, вона вступає у нерівну конкурентну боротьбу з іноземними валютами не тільки у зовнішньоекономічній діяльності, але й у сфері внутрішніх розрахунків) [7].

Поетапна лібералізація валютного ринку України і поступовий перехід до гнучкого курсоутворення, що базується на ринкових принципах формування валютного курсу, будуть мати позитивні наслідки для української економіки. Але для отримання всіх цих переваг плаваючого курсу треба мати плаваючий обмінний курс. Дослідження динаміки курсу національної валюти і основних параметрів валютної політики в Україні в останні роки дозволяє зробити припущення про суттєву різницю між номінальною та реальною політикою курсоутворення. Висока активність НБУ на валютному ринку, що врегульовує курс гривні, демонструє небажання допуску значних курсових коливань. Як наслідок, для України, як і для багатьох інших країн, з режимами гнучкого курсоутворення більш схильні реагувати на шоки через регулювання процентної ставки, а не через пристосування валютного курсу. Це притаманне Україні головним чином у зв'язку з небажанням допустити прискорення інфляційних процесів внаслідок зниження курсу національної валюти і викликати підвищення і без того значного рівня доларизації економіки.

Алгоритми валютної політики України є доволі неоднозначним за характером та впливом на національну економіку. Валютній сфері характерні й невідповідність загальносвітовим тенденціям, й не досягнення очікуваного результату. Протиріччя між номінальною та реальною курсовою політикою підривають довіру до національної валютної політики. Інструменти національної валютної політики є складовими елементами ринкових методів, й переважно, адміністративних. Активізація процесу інтеграції національного валютного ринку до світової фінансової системи перш за все можлива при реформуванні існуючого механізму валютно-курсової політики з наданням переваги економічному інструментарію, якому характерні розвинутість країни і більша відповідність високому ступеню лібералізації сучасних світових фінансових ринків.

Політика валютного регулювання і контроль повинна розвиватися шляхом першочергового припинення нелегального вивозу капіталу та витіснення іноземної валюти з внутрішньоекономічного обігу за допомогою: а) введення обмежень на використання валютних рахунків для платежів і розрахунків між резидентами; б) переходу до оподаткування позитивної курсової різниці з коштами підприємств в іноземній валюті; в) обмеження придбання валюти, крім проведення поточних операцій із іноземними партнерами з оплати імпорту і перерахування прибутку з раніше здійсненими інвестиціями; г) введення обмежень на вивіз і ввіз іноземної наявної валюти за встановленими нормативами для фізичних осіб, а також дозвільного порядку ввозу наявної іноземної валюти банками і його оподаткування [8].

Можливим шляхом поширення процесу інтеграції України до світового валютного ринку може стати участь України у регіональних валютних союзах, зокрема у межах СНД. Особливостями інтегрованого ринку капіталів СНД стануть наступні ключові моменти: 1) інтегрований ринок СНД не підміняє, а доповнює національні ринки з метою розширення їх можливостей (стимулювання інвестицій, зростання сумарної капіталізації, збільшення складу учасників, впровадження нових фінансових інструментів); 2) ринок створюється на вже діючій технологічній базі організованих (біржових) національних ринків, яким властиві інформаційна прозорість, концентрація ліквідності, репрезентативність котирувань, гарантованість розрахунків, надійна система керування ризиками.

На сьогоднішній день вітчизняному валютному ринку притаманний широкий спектр операцій, включаючи й арбітражні. Це наближає його до стандартів ЄС та допомагає реалізувати основну стратегічну мету, визначену законодавством, – забезпечення стабільності національної валюти. Ще одним варіантом валютної інтеграції є включення України до Європейського союзу. Серед найбільш важливих оцінок для вступу в ЄС варто відзначити утримання рівня цін на одному рівні протягом великого відрізка часу, високий рівень ВВП, налагоджений механізм встановлення валютних курсів. Валютний ринок Україні в останні кілька років зазнає кризи, обумовлену зміною влади і політичною плутаниною. Прогноз зростання долара в Україні збувається щороку. Відсутність чіткого регулювання фінансового ринку України призводить не тільки до відкладання питання про вступ до ЄС, але і збільшенню внутрішньої напруженості [9].

В країні відбувається нарощування обсягів грошової маси без урахування динаміки ВВП в умовах дефіциту державного бюджету та зовнішнього боргу. Природно, що надмірний випуск валюти похитнув міжбанківський валютний ринок України, привів до інфляції, зниження купівельної спроможності національної валюти і зростання курсу долара в Україні. Послабленість економіки країни та невирішеність політичних проблем, зниження реального ВВП, збільшення грошової маси, зростання інфляції – все це гальмує Україну на шляху до членства в Європейському Союзі. Європа зацікавлена у новому учаснику, але в сильному й упевненому, на що Україні знадобляться найближчі три-п'ять років на надолуження свого становища [10].

Висновки. Регулювання зовнішньоекономічних та валютних відносин ринковими методами, якими передбачаються заходи щодо лібералізації валютного ринку в Україні, насамперед відновлення роботи Валютної біржі НБУ, розробка системи заходів для наближення та уніфікації офіційного та ринкового курсів, встановлення валютного курсу гривні за результатами торгів на валютній біржі. До числа таких заходів, які сприятимуть подальшому розвитку валютного ринку України, можна віднести наступні: 1) зменшення ролі центрального банку як маркет-мейкера, включаючи встановлення ним курсів купівлі та продажу, тому що виконання подібної функції зменшує сферу діяльності інших учасників ринку. Замість цього центральний банк може стимулювати розвиток ринку, скоротивши до мінімуму власні операції з банками та приймаючи ринкові ціни, що сформувалися; 2) збільшення обсягу ринкової інформації про джерела іноземної валюти та її використання, а також про тенденції зміни платіжного балансу країни для того, щоб учасники ринку могли сформувати власну обґрунтовану думку про валютний курс і майбутню грошово-кредитну політику й ефективно оцінювати валютні курси; 3) розробка НБУ спеціальної політики, що визначає мету, терміни й обсяги валютних інтервенцій для ефективного регулювання попиту та пропозиції на валютному ринку; 4) поступове скасування правил, що обмежують ринкову діяльність, таких як податки і додаткові збори з валютних операцій, а також обмеження на міжбанківські угоди; 5) максимально можлива лібералізація системи валютного регулювання та валютного контролю; 6) уніфікація та спрощення валютного законодавства, недопущення частих або спеціальних змін; чітко встановлені, прості та зрозумілі закони і норми валютного регулювання дозволять підвищити прозорість ринку і зменшити операційні витрати; 7) сприяння розвитку ринку інструментів хеджування ризику (валютних деривативів) шляхом поступового скасування заборони та контролю над проведенням строкових валютних операцій.

Для стабілізації ситуації на валютному ринку України та покращення дієвості валютної політики держави необхідно вдосконалити політику валютної інтервенції в напрямі підвищення її узгодження з відсотковою політикою; прискорити розвиток системи страхування валютних ризиків; активно використовувати політику гнучкого валютного курсу як компенсатора негативних зовнішніх шоків і засобу підтримки конкурентоспроможності товаровиробників; здійснити перехід у валютному регулюванні до фактичної прив'язки курсу гривні до кошика валют; з метою поживлення валютного ринку і подальшого переходу на систему вільного плавання валютного курсу мають бути впроваджені строкові контракти купівлі-продажу іноземної валюти. Всі запропоновані заходи зміцнять валютний ринок України і в перспективі підвищать шанси нашої держави до заняття вигідної ніші у світовому господарстві.

Список використаної літератури

1. Белінська Я. В. Проблеми валютно-курсової стабільності в Україні / Я.В. Белінська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – 245 с.
2. Механізм валютно-курсової політики в Європейських країнах з перехідною економікою – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net>.
3. Особливості становлення валютного ринку в Україні – Режим доступу: <http://studrada.com.ua/content/23>.
4. Бреславська О. Актуальні проблеми курсової політики України / О. Бреславська // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 2. – 125 с.

5. Ніздельська І. Валютна політика: основні етапи та особливості її реалізації в Україні / І. Ніздельська // Банківська справа. – 2009. – № 4. – 141 с.
6. Основні тенденції валютного ринку України – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
7. Евродоллар: Валютный рынок Украины – Режим доступу: <http://www.eurodollar.com.ua/2011/11/31-2011-04-2011.htm>.
8. Валютный рынок Украины в 2011–2012 гг. и вступление в ЕС – Режим доступу: <http://www.fxclub.org>
9. Пашко Євгенія Олександрівна. Механізм інтеграції України до світового валютного ринку: дис. канд. екон. наук: 08.05.01 / Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2004. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-gu.net/diss/cont/28264.html>.
10. Валютно-курсова стабільність та регулювання валютного курсу в умовах світової фінансової кризи – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Economics/61519.doc.htm.

УДК 347.191.11:504(045)

РУДЕНКО Н.В.,
Інститут міжнародних відносин НАУ,
доцент кафедри міжнародних економічних
відносин і бізнесу, к.е.н., доц.

СМЕРЕЧАНСЬКА Х.В.,
Інститут міжнародних відносин НАУ,
студент

ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В ТРАНСКОРДОННОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. В статті розглядаються екологічні наслідки діяльності ТНК в приймаючих країнах, досліджується вплив міжнародних організацій на екологічну політику та виробництво екологічних товарів.

Ключові слова: транснаціональні корпорації (ТНК), екологічне регулювання, екологічна політика, модель оцінки екологічної практики ТНК, "Зелене відмивання" («Greenwash»), "екологізація" попиту.

Аннотация. В статье рассмотрено экологические последствия деятельности ТНК в принимающих странах, исследуется влияние международных организаций на экологическую политику и производство экологических товаров.

Ключевые слова: транснациональные корпорации (ТНК), экологическое регулирование, экологическая политика, модель оценки экологической практики ТНК, «Зеленое отмывание», «экологизация» спроса.

Annotation. In the article the environmental impact of TNCs in the host countries is reviewed, the influence of the international organizations on the environmental policy and production of environmental goods are also examined.

Key words: transnational corporations (TNCs), environmental regulation, environmental policy, the TNCs environmental practices assessment model, "Greenwash", "greening" of demand.

Постановка проблеми. В умовах глобальних трансформацій екологізація економічної діяльності отримує нові імпульси і нову якість. Загострення глобальних екологічних проблем потребує переорієнтації всієї системи господарського відтворення та ресурсокористування на принципах, які мають відповідати нагальним завданням екологічної безпеки.

Характерною особливістю сучасного світового розвитку є використання потенціалу двостороннього та багатостороннього співробітництва в процесі реалізації комплексу екологічних заходів та програм екологічного менеджменту.

Взаємодія ТНК і приймаючих країн, особливо тих, які знаходяться в процесі структурної трансформації, постійно продукує масштабні проблеми, що є закономірним результатом транснаціоналізації, як об'єктивного процесу і основи сучасних глобальних зрушень.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Методологічні аспекти функціонування ТНК та екологізації їхньої діяльності знайшли певне висвітлення у працях багатьох західних вчених: Дж.Мілімена, Дж.Оттмана, Т. Панаєту, Т.Пітерса, М.Портера, Д.Уїлер, Х.Хеттіж, С.Шмідхейні, Д.Есті Й.Рандерса, Д.Сейера, та інших; російських та українських дослідників цих проблем: А.І.Амоши, Я.Б.Базилук, О.Г.Білоруса, О.А.Васюта, І.Г.Гречановської, Б.Данилишина, М.А.Дудченка, Г.Н.Климка, В.П.Клочка, Д.Г.Лук'яненко, В.Є.Новицького, Є.Г.Панченка, Ю.М.Пахомова, А.М. Поручника, В.Д.Писарєва, О.І.Рокочої, А.Румянцева, А.С.Філіпенка, тощо.